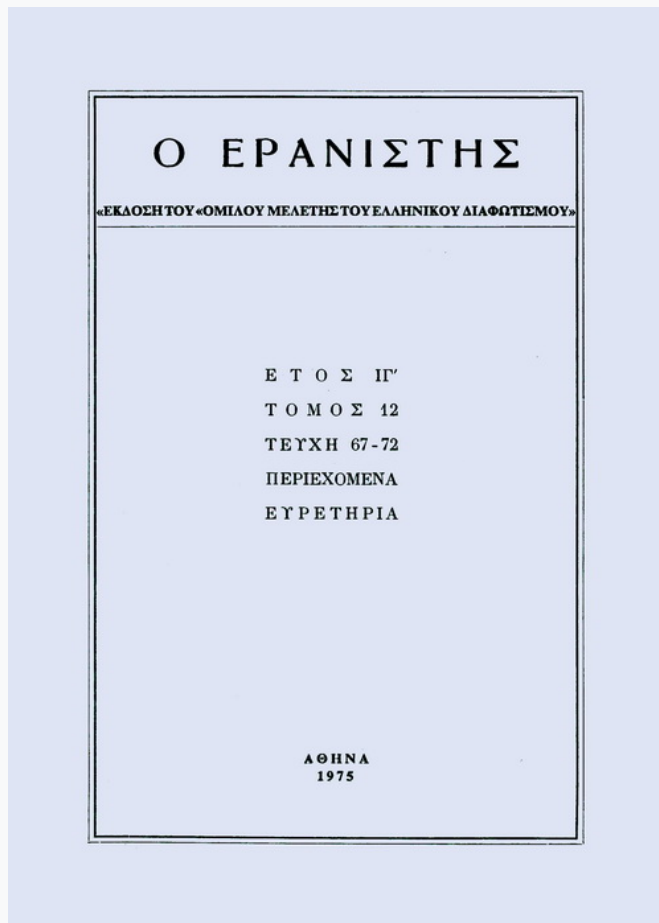

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Απογραφή πληθυσμού της Κέρκυρας (1812) σε χειρόγραφο χάρτη της Εθνικής Βιβλιοθήκης Παρισίων

Άννα Αβραμέα

doi: [10.12681/er.9335](https://doi.org/10.12681/er.9335)

Copyright © 2016, "Άννα Αβραμέα"

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Αβραμέα Ά. (2016). Απογραφή πληθυσμού της Κέρκυρας (1812) σε χειρόγραφο χάρτη της Εθνικής Βιβλιοθήκης Παρισίων. *The Gleaner*, 12, 181–194. <https://doi.org/10.12681/er.9335>

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (1812)
ΣΕ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ἄν ἡ ἀξία τῶν χαρτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου γιὰ τὴ διερεῦνηση, μελέτη καὶ ταύτιση ἱστορικῶν ὀνομασιῶν καὶ θέσεων ἔχει τονιστεῖ, χωρὶς νὰ ἔχει μέχρι σήμερα γίνεи συστηματικὴ ἐκμετάλλευση καὶ λεπτομερὴς παρουσίαση τοῦ ὕλικου¹, μιὰ ἄλλη ὄψη τοῦ ἐνδιαφέροντος ποὺ παρουσιάζει ἡ ἔρευνα τοῦ χαρτογραφικοῦ ἔργου ἔχει σχεδὸν τελειῶς παραγνωριστεῖ. Πρόκειται γιὰ τὶς συχνὰ πολὺτιμες γιὰ τὸν μελετητὴ σημειώσεις, ποὺ συνοδεύουν τοὺς χάρτες, ἔντυπους ἢ χειρόγραφους, τὰ χαρτογραφικὰ σχέδια ἢ τὰ ἀντίγραφα σὲ διαφανές.

Ἀπὸ προσωπικὴ ἔρευνα στὸ τμήμα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων, παρουσιάζω ἐδῶ ἓνα χειρόγραφο φύλλο σὲ σχῆμα folio μὲ τὸν τίτλο : «Etat nominatif des Communes de l'île de Corfu et leur population sans compter la Garnison et les Pauvres dressé par ordre du Gouvernement en Novembre 1812». Τὸ φύλλο αὐτὸ ἔχει ἐνσωματωθεῖ στὰ ἔξῃ χειρόγραφα φύλλα ποὺ ἀποτελοῦν τὸν ὑδρογραφικὸ χάρτη τῶν νησιῶν τοῦ Ἴονίου καὶ σχεδιάστηκαν γύρω στὰ 1814.² Σὲ μιὰ χειρόγραφη ἐπίσης σημείωση ποὺ ἔγραψε ὁ Jean Denis Barbié du Bocage (1760 - 1825) πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ χειρογράφου, διαβάζουμε : «Servant au Plan de l'île de Corfou communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814». Καὶ τὸ Σχέδιο αὐτὸ τῆς Κέρκυρας ποὺ ἀναφέρει ὁ Barbié du Bocage στὴ σημείωσή του βρίσκεται σήμερα καταθεθειμένο στὴν ἴδια Βιβλιοθήκη.³ Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ βιβλίον ἀγορᾶς καὶ εἰσόδου τῶν χαρτῶν στὴν Ἐθν. Βιβλιοθήκη, τὸ χειρόγραφο φύλλο, οἱ χάρτες καὶ τὰ σχέδια, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε παραπάνω λόγος, ἀποτελοῦν τμήμα μιᾶς δεσμίδας ἐξήντα

1. Βλ. προσωρινὰ Ἄνας Ἀβραμέα, Ἡ χαρτογράφηση τοῦ παράλιου χώρου, στὸν τόμο «Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία 1453 - 1850» ἐκδ. Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος 1972,

σελ. 179 - 230.

2. Βλ. Πίνακα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, Νησιὰ τοῦ Ἴονίου, ἀρ. 4.

3. Βλ. Πίνακα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, Κέρκυρα, ἀρ. 20.

τριών χαρτών, προέχονται από την Βιβλιοθήκη του Barbié du Bocage και άγοράστηκαν από τον Lefebvre στα 1871.

Στό χειρόγραφο φύλλο, που μάς άπασχολεί έδω αναγράφεται, όπως και ο τίτλος του αναφέρει, ή όνομαστική κατάσταση των κοινοτήτων της Κέρκυρας και ο άριθμός των κατοίκων, στον όποϊον όμως δέν υπολογίζονται οι φτωχοί, δηλαδή οι μη φορολογούμενοι και ή φρουρά. Η άπογραφή αυτή έγινε με διαταγή της Κυβερνήσεως τον Νοέμβριο του 1812, στα τέλη δηλαδή σχεδόν της Β' Γαλλοκρατίας (1807 - 1814) και ανακοινώθηκε στα 1814 από τον Carré d'Haronville. Μετά τον τίτλο, τό παρουσιαζόμενο ύλικό χωρίζεται σε τρεις στήλες, όπου αναγράφονται τά καντόνια του νησιού και οι κοινότητες που περιλαμβάνει καθένα άπ' αυτά καθώς και ο αντίστοιχος πληθυσμός. Κάθε καντόνι με τις αντίστοιχες κοινότητές του περικλείεται σε μεγάλη άγκύλη, άριστερά της όποϊας επαναλαμβάνεται τό όνομα του καντονιού. Άκολουθεί ή άνακεφαλαίωση και δίνεται ο συνολικός άριθμός των άπογεγραμμένων κατοίκων : 44.526. Μιά σημείωση στό τέλος πληροφορεί ότι στον συνολικό αυτόν άριθμό περιλαμβάνονται οι άνδρες, οι γυναίκες και τά παιδιά.

Παρουσιάζοντας στα έλληνικά την όνομαστική και πληθυσμιακή αυτή κατάσταση προσπάθησα να σταθώ όσο τό δυνατόν πιο κοντά στον τύπο των τοπωνυμίων του γαλλικού κειμένου, που όπως φαίνεται άπηχοϋν την όνομασία όπως προφερόνταν από τους κατοίκους του νησιού, π.χ. : Apanu Garuna (= Άπάνου Γαρούνα), Castelanus (= στους Καστελάνους), Spagus (= στους Πάγους). Σε όρισμένες περιπτώσεις δέν μεταγράφω τον γαλλικό ή βενετσιάνικο τύπο του τοπωνυμίου αλλά τον αντίστοιχο ελληνικό : π.χ. Molin da Vento : Άνεμόμυλος, S. Mattia : Άγιος Ματθαίος.

Καντόνια	Όνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Κέρκυρα - πόλη	"Ελληνες	4.700
	Καθολικοί	1.600
	"Εβραϊοί	1.229
		7.529
Προάστια	"Άγιος Ρόκκος	508
	Ποταμός	1.339
	"Εβροπούλους (οι)	258
	Κοντοκάλι	215
	"Άγ. 'Ιωάννης	70

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Προάστια	Κυρά τοῦ Χρυσικοῦ	62
	Ἄφρα	248
	Γαστράδες (ἢ Γαρίτσα)	1.055
	Ἀνεμόμυλος	564
	Στρατιὰ	541
	Μαντούκιο	1.829
Ἅγιος Ματθαῖος	Ἅγ. Ματθαῖος	679
	Ἀπάνου Παυλιάνα	200
	Κάτου Παυλιάνα	90
	Ἀπάνου Γαρούνα	123
	Κάτου Γαρούνα	297
	Σταυρός	323
	Στρογγυλή	227
	Βουνιατάδες	44
	Μωραΐτικα	69
	Πισκοπιανὰ	75
Γαστούρι	Γαστούρι	818
	Ἅγ. Δέκα	546
	Μπενίτσες	217
	Σκυλιοπιάστρες	532
	Ψωραροὺς (οἱ)	161
	Ἀπάνου καὶ Κάτου Βυρὸ καὶ Καστανιὰ	143
	Καστελάνους (οἱ)	350
	Καμάρα	94
	Κουραμάδες	314
	Καλαφατιῶνες	402
	Βαρυπατάδες	466
	Συναράδες	1.124
	Πέλεκας	370
Ἅγ. Γεώργιος	37	
Ἄγραφοὺς	Ἄγραφοὺς (οἱ)	445
	Ἀντιπερνοὺς (οἱ)	116
	Καβαλεῦρι	237

Καντόνια	Όνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Άγραφούς	Καρουσάδες	884
	Άγ. Δούλοι	261
	Κληματιά	180
	Κυπριανάδες	99
	Βαλανιό	173
	Νύφαις	620
	Σφακιερά	95
	Ξαθάτες	89
Περίθια	Περίθια	707
	Σινιές	786
	Λάυκη	114
	Έπίσκεψη	458
	Σωκράκι	455
	Στριλίλλα	465
	Σπαρτίλλα	446
	Σγουράδες	59
	Όμαλη	49
Ζυγός	107	
Μαγουλάδες	Μαγουλάδες	425
	Περουλάδες	551
	Κουκνικάδες	40
	Έξωκαστρινούς (οι)	458
	Αυλιώτες	178
	Γαβράδες	23
	Βελονάδες	347
	Καβαδάτες	186
	Κουναβάδες	41
	Ραχτάδες	244
	Άομενάδες	202
	Άφιώνας ή Ταμπουρλάδες	23
Περλεψιμάδες	148	
Χ(λ)ωμό	Χ(λ)ωμό	385
	Άγ. Δημήτριος	61
	Άπάνου Σπηλιό	28

Καντόνια	Ὄνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμὸς
	Κάτου Σπηλιὸ	62
	Χλωμοτινά	52
	Βραγανιώτικα	80
	Μελίκια	763
	Ποτάμι	347
	Ἄγ. Θεόδωρος	952
	Δραγοτινά	46
	Ριγγλάδες	345
	Παλαιοχώρι	69
	Νεοχώρι	45
	Σπαρτερό	82
X(λ)ωμὸ	Ἀναπλάδες	666
	Κρητικά	87
	Ἀργυράδες	392
	Ἐγριπο	80
	Κορακάδες	56
	Περιβόλι	285
	Βιτουλάδες	66
	Μαραθιά	58
	Κολοκύθη	93
	Ρουμανάδες	83
	Κουρπάδες καὶ Βασιλάτικα	203
	Σπάγους (Πάγοι)	563
	Λάκωνες	401
	Ἀλιματάδες	129
	Χωρεπίσκοπους (οι)	232
	Μεσσαριά	267
	Μακράδες	335
	Βίστωνας	82
Σπάγους (Πάγοι)	Κρήνη	290
	Ἄγ. Ἀθανάσιος	402
	Κατελάνους (οι)	248
	Κορακιάνα	1.506
	Γιαννάδες	540
	Γαρδελάδες	175
	Λιαπάδες	530

Καντόνια	Όνόματα Κοινοτήτων	Πληθυσμός
Σπάγους (Πάγοι)	Σκριπερό	563
	Κανακάδες	38
	Μάρμαρο	83
	Δουκάδες	352
	Νησιά : Φανό (Όθωνοί), Μέρλερε (Έρικοῦσα)	
	Σαμοθράκη (Μαθράκη)	773
Άνακεφαλαίωση		
Κέρκυρα (Έλληνες - Καθολικοί - Έβραῖοι)		7.529
Προάστια		6.689
Καντόνι Άγ. Ματθαίου		2.127
» Γαστουρίου		5.579
» Άγραφῶν		3.199
» Περίθιας		3.646
» Μαγουλάδων		2.866
» Λευκίμμης		5.382
» (Σ)Πάγων		2.949
» Κορακιάνας		3.787
Νησιά Φανό, Μέρλερε, Σαμοθράκη		773
	Σύνολο	44.526

Άπό τόν ἔλεγχο καί τή σύγκριση τῶν καντονιῶν ποῦ ἀναφέρονται στήν ἀναλυτική κατάσταση καί αὐτῶν ποῦ ἐπαναλαμβάνονται στήν ἀνακεφαλαίωση, ἀποδεικνύεται ὅτι δέν συμπίπτουν οὔτε ὡς πρὸς τήν ὀνομασία, οὔτε ὡς πρὸς τόν συνολικό ἀριθμό τοῦ πληθυσμοῦ. Παρατηροῦμε λοιπόν ὅτι ἐνῶ γιά τήν Κέρκυρα - πόλη, γιά τὰ προάστια, καί γιά τὰ καντόνια Άγίου Ματθαίου, Άγραφῶν, Περίθιας καί Μαγουλάδων ἡ πρόσθεση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καθενός ἀπ' αὐτά, συμπίπτει μέ τόν ἀριθμό τῶν κατοίκων ποῦ ἀναγράφεται στήν ἀνακεφαλαίωση, δέν συμβαίνει τὸ ἴδιο καί γιά τὰ ὑπόλοιπα. Τὸ σύνολο τῶν κατοίκων στὸ καντόνι Γαστουρίου εἶναι σύμφωνα μέ τοὺς ἀριθμούς τῆς ἀναλυτικῆς κατάστασης 5.574, ἐνῶ στήν ἀνακεφαλαίωση δίνεται ὁ συνολικός ἀριθμός 5.579. Στήν ἀναλυτική ἐπίσης κατάσταση ἀναγράφεται τὸ καντόνι Χλωμός (Como) μέ σύνολο ἀπογραφομένου πληθυσμοῦ 5.384 ἐνῶ στήν ἀνακεφαλαίωση, στήν ἀντίστοιχη θέση ἀναφέ-

ρεται ἡ Λευκίμη με συνολικὸ ἀριθμὸ 5.382. Ἐξ ἄλλου οἱ Πάγοι, στὴν ἀναλυτικὴ κατάσταση δίνουν συνολικὸ ἀριθμὸ 6.736 καὶ στὴν ἀνακεφαλαίωση ἀναγράφεται ὁ ἀριθμὸς 2.949. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἔχουμε αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ, πρέπει νὰ προσθέσουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων ποὺ περιλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς Πάγους ὡς καὶ τοὺς Καστελάνους. Στὴν ἀνακεφαλαίωση ἀναφέρεται ἐπίσης τὸ καντόνι Κορακιάνα με συνολικὸ ἀριθμὸ 3.787, ἀριθμὸς ποὺ ἀνταποκρίνεται καὶ στὴν ἀναλυτικὴ κατάσταση, ἀν προσθέσουμε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὴν Κορακιάνα ὡς τοὺς Δουκάδες.

Ἀπὸ τίς δυὸ διαφορετικὲς καταστάσεις τῶν καντονιῶν, αὐτὴ τῆς ἀνακεφαλαίωσης εἶναι περισσότερο σύμφωνη με τὴ διοικητικὴ πραγματικότητά τῆς Β' Γαλλοκρατίας. Ὅπως εἶναι γνωστὸ μετὰ τὴν ἀρχαία διοικητικὴ διαίρεση τῆς Κέρκυρας σὲ τέσσερα μέρη : τῆς Λευκίμης, τῆς Μέσης, τοῦ Ἀγύρου καὶ τοῦ Ὀρους, τὸ νησι διαίρεθῆκε ἐπὶ Βενετοκρατίας σὲ ἑπτὰ καντόνια. Ἡ διοικητικὴ αὐτὴ διαίρεση ὅπως τὴν ἀναγράφει ὁ Bellaire στὰ 1805¹ εἶναι ἡ ἀκόλουθη : 1) Μελίκια, 2) Στρογγυλή, 3) Κέρκυρα, 4) Λιαπάδες, 5) Σπάγοι, 6) Ἀγραφοί, 7) Πεοίθια. Ἀργότερα, ὁ Bory de Saint - Vincent ἀναγράφει τὴν νεώτεση διαίρεση τοῦ νησιοῦ σὲ ἑννιά καντόνια,² ποὺ ὅπως φαίνεται εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια με αὐτὴ τῆς ἀνακεφαλαίωσης τοῦ γαλλικοῦ ἐγγράφου : 1) Κέρκυρα (πόλη - προάστια), 2) Ἀγ. Ματθαῖος, 3) Γαστούρι, 4) Ἀγραφοί, 5) Πεοίθια, 6) Μαγουλάδες, 7) Σπάγοι, 8) Σκριπερό, 9) Λευκίμη.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀπογραφομένων κατοίκων φαίνεται ὅτι ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια. Γιὰ τὴν ἴδια χρονιά (1812) ὁ Lamare - Picquot³ ἀναφέρει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ νησιοῦ εἶναι 64.000. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι ἀκριβὴς καὶ λάβουμε ὑπ' ὄψη ὅτι τὸ γαλλικὸ ἐγγράφο παρουσιάζει τὸν πληθυσμὸ μόνον τῶν φορολογουμένων τότε ἔχουμε καὶ τὴν ἀναλογία τοῦ πληθυσμοῦ σὲ φορολογούμενους καὶ μὴ. Ἐκεῖνο ποὺ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τονιστεῖ, εἶναι, ὅτι ἡ ἀπογραφή ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴν δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τῶν Γάλλων, ποὺ στὰ χρόνια αὐτὰ ἀποσκοπεῖ στὴν αὔξηση τῆς φορολογίας.⁴

1. J. P. Bellaire, *Précis des opérations générales de la division française du Levant*, Paris 1805, σελ. 33 κέ.

2. *Histoire et description des îles ioniennes depuis les temps fabuleux et héroïques jusqu'à ce jour, avec un nouvel atlas... ouvrage revu par M. le Colonel Bory de Saint-*

Vincent, Paris 1823, σελ. 325 κέ.

3. *Nos anciens à Corfou. Souvenirs de l' Aide-Major Lamare - Picquot (1807-1814)*, Paris 1918, σελ. 33

4. Βλ. Ἀ. Ἀνδρεάδου, Ἡ Ἑπτανησιακὴ Δημοσίαι Οἰκονομία κατὰ τὴν περίοδον 1797 - 1814, Κέρκυρα 1936, σελ. 47 κέ.

Στὴν ἴδια ἐποχῇ, ἓνα χρόνο νωρίτερα, τὸ 1811, καλεῖται ὁ κλῆρος τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλης, τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωριῶν, νὰ συντάξει πίνακα τῶν ἐσόδων καὶ ἐνοριτῶν.¹ Ἐξ ἄλλου στὸν «Ἑλληνικὸ Τηλέγραφο» ἀρ. 45, τοῦ 1812, δημοσιεύεται προκήρυξη τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν συγγραφή μονογραφίας με θέμα «Στατιστικὴ τῆς νήσου Κερκύρας» με ἀθλοθέτη τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπο Λέσσεψ.²

Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχει ἡ πρόθεση νὰ γίνεῖ ἐδῶ ἐξαντλητικὴ παρουσίαση τοῦ πληθυσμιακοῦ προβλήματος τῆς Κέρκυρας, ὅμως πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι στὸ βιβλίον τοῦ J. Partsch, *Die Insel Korfu* (1887) ἀναγράφονται οἱ Κερκυραϊκὲς κοινότητες με τὸν ἴδιο σχεδὸν ἀριθμὸ κατοίκων ὅπως καὶ στὸ γαλλικὸ ἔγγραφο. Ὁ Partsch παραθέτει συγκριτικὰ τὶς ἀπογραφὰς τῶν ἐτῶν 1766, 1803 καὶ 1879. Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1803, ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ Στυλιανοῦ Βλασσόπουλου,³ εἶναι αὐτὴ πὺ συμπίπτει με τὸ γαλλικὸ ἔγγραφο. Σύμφωνα με ὅσα ἀναφέρει ὁ Partsch — ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸ χειρόγραφο Βλασσόπουλου ἀπὸ περιγραφή πὺ τοῦ ἔστειλε ὁ Κερκυραῖος καθηγητὴς Ρωμανὸς — τὸ χειρόγραφο ἔχει τὸν τίτλον «Saggio di statistica dell' isola Corfù von dr. Stelio Vlassopulo» (1811), σχ. 4^ο, φύλ. 85· ἀναφέρεται στὴν τοπογραφία τοῦ νησιοῦ με ἀκρίβεια, δίνει ἀξιόλογες πληροφορίες γιὰ τὴ φυσικὴ γεωγραφία, γιὰ τὴν ἱστορία, τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, τὴν διοίκηση καὶ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα τῶν κατοίκων καὶ προσφέρει μιὰ εἰδικὴ στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ γιὰ τὸ 1803.

Τὸ πρόβλημα πὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν παραπάνω παρατήρηση, ἐλπίζω ὅτι θὰ βρεῖ τὴ λύση του με τὴν προσεχῆ ἔκδοση τοῦ χειρογράφου τοῦ Βλασσόπουλου⁴ πὺ ἔχει τὸν τίτλον «Στατιστικαὶ καὶ ἱστορικαὶ περὶ Κερκύρας εἰδήσεις» καὶ βρίσκεται στὸ ἀρχεῖο τοῦ Λ. Σ. Βροκίνη, στὸ Νεοελληνικὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Σορβόννης.⁵

1. *Bibliographie Ionienne* par Emile Legrand, *Suppléments*, Ἐπιμέλεια Κ. Μούχα, «Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἐταιρίας Κερκύρας», ἔτος 9, 1972, σελ. 119, ἀριθ. 27, 28.

2. Πρβλ. Σπ. Μ. Θεοτόκη, *Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑπτανήσῳ 1453 - 1864*. — Ἱστορικὴ μελέτη, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 5 (1956), σελ. 84.

3. Γιὰ τὸν Στυλιανὸ Βλασσόπουλον, τὴ σταδιοδρομία του καὶ τὰ ἔργα του, βλέπε Λ. Βροκίνη, *Ἔργα, Βιογραφικὰ*

Σχεδάρια. Τεύχη Α', Β'. Ἐπιμέλεια - Προλεγόμενα Κ. Δαφνῆ, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 16 (1972), σελ. 186 - 189.

4. Ὁ κ. Κ. Δαφνῆς εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ με πληροφορήσει ὅτι ἐτοιμάζει τὴν ἔκδοση καὶ θὰ τὴν δημοσιεύσει προσεχῶς.

5. Γιὰ τὸ χειρόγραφο αὐτό, βλ. Π. Μουλλᾶ, *Τὸ ἀρχεῖο τοῦ Λ. Σ. Βροκίνη στὸ Νεοελληνικὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Σορβόννης*, «Κερκυραϊκὰ Χρονικά», 17 (1973), σελ. κγ', φάκ. ἀρ. 16.

Cat. nominatif des Communes de l'île de Corse et leur population sans compter la Garnison et les Sauvages, dressé par ordre du Gouvernement en 9me 1872.

Noms des Communes		1868	1872		
Cantons	Communes	popul ⁿ	Cantons	Communes	popul ⁿ
Cortice	Corse (sans 1700 Catholiques ind.)	1529	Omali		39
	St. Arch.	508	Sigo		107
	St. Paulu	1237	Magulades		425
	St. Paulu	258	Perulades		551
	St. Paulu	258	Cuccicades		40
	St. Giovanni	70	Cacciatore		458
	St. Maria	62	Castellu		178
	St. Maria	203	Gavru		23
	St. Maria	1053	Selonades		347
	St. Maria	964	Castellu		186
	St. Maria	321	Castellu		41
	St. Maria	1329	Castellu		244
	St. Maria	679	Castellu		202
	St. Maria	800	Castellu		23
	St. Maria	90	Castellu		145
Cortice	St. Maria	729	Castellu		382
	St. Maria	207	St. Maria		61
	St. Maria	523	St. Maria		18
	St. Maria	227	St. Maria		62
	St. Maria	46	St. Maria		52
	St. Maria	60	St. Maria		10
	St. Maria	75	St. Maria		708
	St. Maria	812	St. Maria		347
	St. Maria	636	St. Maria		252
	St. Maria	217	St. Maria		26
	St. Maria	532	St. Maria		24
	St. Maria	161	St. Maria		49
	St. Maria	113	St. Maria		41
	St. Maria	350	St. Maria		21
	Cortice	St. Maria	94	St. Maria	
St. Maria		314	St. Maria		66
St. Maria		202	St. Maria		87
St. Maria		466	St. Maria		242
St. Maria		1734	St. Maria		30
St. Maria		370	St. Maria		56
St. Maria		87	St. Maria		285
St. Maria		409	St. Maria		66
St. Maria		116	St. Maria		55
St. Maria		227	St. Maria		33
St. Maria		414	St. Maria		83
St. Maria		261	St. Maria		203
St. Maria		180	St. Maria		363
St. Maria		99	St. Maria		401
St. Maria		173	St. Maria		129
St. Maria	620	St. Maria		232	
Cortice	St. Maria	95	St. Maria		267
	St. Maria	89	St. Maria		335
	St. Maria	107	St. Maria		82
	St. Maria	786	St. Maria		200
	St. Maria	112	St. Maria		202
	St. Maria	258	St. Maria		248
	St. Maria	258	St. Maria		1506
	St. Maria	266	St. Maria		530
	St. Maria	446	St. Maria		175
	St. Maria	59	St. Maria		130
	St. Maria		St. Maria		263
	St. Maria		St. Maria		401
	St. Maria		St. Maria		129
	St. Maria		St. Maria		232
	St. Maria		St. Maria		267
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	
St. Maria		St. Maria		267	
St. Maria		St. Maria		335	
St. Maria		St. Maria		82	
St. Maria		St. Maria		200	
St. Maria		St. Maria		202	
St. Maria		St. Maria		248	
St. Maria		St. Maria		1506	
St. Maria		St. Maria		530	
St. Maria		St. Maria		175	
St. Maria		St. Maria		130	
St. Maria		St. Maria		263	
St. Maria		St. Maria		401	
St. Maria		St. Maria		129	
St. Maria		St. Maria		232	

Με τὴν εὐκαιρία αὐτὴ θεώρησα χρήσιμο νὰ παρουσιάσω ἐδῶ μία ἐπιλογή ἀπὸ σύτοτελῆ φύλλα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Κέρκυρας, ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, κατατεθειμένα στὸ Τμῆμα Χαρτῶν καὶ Σχεδίων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων.

Τὸ ὕλικὸ χωρίζεται σὲ δύο βασικὰς ἐνότητες μὲ τὸν τίτλο «Κέρκυρα» καὶ «Νησιὰ τοῦ Ἴονίου». Στὴν παρουσίαση αὐτὴ τηρεῖται ἡ χρονολογικὴ σειρά ἐκδόσεως ἢ σχεδίασεως καὶ τὰ χρονολογικὰ ὅρια ἐκτείνονται ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα. Αὐτὸ ἔχει ὡς ἐπακόλουθο νὰ μὴν ὑπάρχει ἡ διάκριση στὸ περιεχόμενον τῶν Χαρτῶν καὶ Σχεδίων, δηλαδὴ ἂν πρόκειται γιὰ σχέδιον τοῦ νησιοῦ, τῆς πόλεως, τοῦ φρουρίου, τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων ἢ τῆς πολιορκίας τῆς Κέρκυρας.

Κέρκυρα

1. Vogliono alcuni che l' isola di Corfu fosse prima da Sisifo latrone... habitata et domandata da lui Corcira... Ferando Bertelli exc. 1564.

— 1 φ. 270 X 375.

— 1.140.000' περίπου

— Χωρὶς ἐνδειξὴ τόπου ἐκτύπωσεως.

— Προσανατολισμός: Νότος πρὸς Βορρᾶ. Προοπτικὴ ἀποψη τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ λιμανιοῦ τῆς Κέρκυρας.

Ge. D. 13504.

2. L' isola di Corfu. Venetia, G. F. Camocio, 1568.

— 1φ.

Ge. B. 1668.

3. Vogliono alcuni che l' isola di Corfu fosse prima da Sisifo latrone... con tutte le sue ville, fiume, porti, monti, secchi, et altre cose... Venetia, appresso G. F. Camocio, alla Libreria della Piramide, 1568.

— 1 φ. σὲ μαῦρο, 270X360.

Ge. D. 7788.

4. Il vero disegno dell' isola et citta di Corfu... — Romae, I. Orlandi formis, 1602.

— 1 φ. 245X340

Ge. D. 2701.

5. Isola di Corfu posseduta dalla Serenissima Republica di Venetia, descritta e dedicata dal P. Cosmografo Coronelli all'ill^mo e ecc^mo signore Valerio da Riva, Senatore meritissimo. 20 miglia d' Italia.

— 1 φ. 615X465

— 1 : 308.000 περίπου

— Χωρίς ένδειξη τόπου και χρόνου έκτύπωσης. Γύρω στὰ 1690.

— Προσανατολισμός : Βορειοδυτικά.

— 'Ο τίτλος είναι κάτω, σὲ διακοσμημένο πλαίσιο. Πάνω και κάτω, μέσα σὲ πλαίσιο ἀπὸ δάφνινα στεφάνια, σχέδια : *Castello della Campana, Fortezza Nuova, La Citta di Corfu, Fortezza Vecchia, Castello S. Agnelo, Castello a Mar.* Ἀπόψεις ἀπὸ τῆ *Fortezza Nuova, Fortezza Vecchia, Castello della Campana.* Ἐμβλήματα τοῦ Valerio da Riva και τῆς Κέρκυρας.

Συλλογή d'Anville : Ge. DD. 2987B (6033).

6. A chart of the islands Corfu, Pachus and Antipachus with the channel and roads... J. Gascoyne sculp.

— 1 φ. μὲ ἔγχρωμο πλαίσιο, 510X400.

— Χωρίς ένδειξη τόπου και χρόνου έκτύπωσης.

Ge. DD. 1172(98)

7. Corfu et la côte voisine. Le Moyne fils.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

8. Plan du siège de Corfou par terre et par mer avec la situation des deux flottes vénitienne et ottomane, depuis le jour de l'entrée de celle des Ottomans dans le canal, le 5ème de Juillet jusqu' au 26 Août 1716, jour de sa retraite. Echelle de mille pas vénitiennes ou lieue italienne. Nuremberg, J. B. Homann.

— 1 φ. ἔγχρωμο, 570X490.

— 1 : 50.000 περίπου.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου έκτύπωσης.

Ge. D. 13669.

— Ἄλλο αντίτυπο σὲ μαῦρο : 'Ο χάρτης περιβάλλεται ἀπὸ διπλὸ πλαίσιο και ἔχει τὸν τίτλο : Description générale du siège ; Description des deux flottes. Σὲ χωριστὰ πλαίσια : ἡ εἴσοδος τοῦ βενετσιάνικου στόλου. Πρώτη θέση, δεύτερη

θέση, τρίτη θέση. Καὶ ἀριστερὰ τοῦ σχεδίου ἀλληγορικὴ μορφή σχετικὴ μετὰ τὴ δόξα τῆς Βενετίας. Ἐπάνω, τὰ ἐμβλήματα τῆς Βενετίας.

Ge. DD. 2987 (6035).

9. Plan de la place de Corfou avec ses environs, assiegée par les infidèles, tranchée ouverte le 25ème de Juillet jusqu'au 22ème d'Août, jour de la fuite des Ottomans. Defendue par S. E. le Feldt. Maréchal Comte de Schulemburg, Général en chef des armées de la Serenissime République de Venise l'an 1716. Dédinée à son Excellence. . . Echelle de 400 pas vénitiens, Nuremberg, J. B. Homann.

— 1 φ. ἔγχρωμο, 560X480.

— 1 : 9000 περίπου.

— Χωρὶς ἔνδειξη χρόνου.

Ge. D. 13668.

— Ἄλλο ἀντίτυπο : Σχέδιο μετὰ διπλὸ πλαίσιο μετὰ τὸν τίτλο : Description de la forteresse et ville de Corfou, Description de l'attaque. Noms des environs. Κάτω καὶ ἀριστερὰ μετάλλιο ποῦ ὑποβαστάζεται ἀπὸ ἀλληγορικὰς μορφὰς μετὰ τὸ πορτραῖτο τοῦ Maréchal de Schulemburg.

Ge. DD. 894 (97) καὶ Ge. DD. 2987 (6036).

10. Position des armées navales à Corfou en 1716.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Ἀνώνυμος συντάκτης.

— Χωρὶς ἔνδειξη χρόνου.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

11. Corfou ou Coreyre, île de la mer Ionienne avec une partie de la Grèce. Chez Pierre Vauder. 15 pouces au degré.

— 1 φ.

Συλλογὴ d'Anville : 6031.

12. Petite carte manuscrite de Corfou et Céphalonie et de la côte voisine, 1726. D'Anville.

Συλλογὴ d'Anville : 6024.

13. Mouillage de Corfou, levé en 1735.

— 1 φ. χειρόγραφο, 420X290.

— Χωρὶς ἔνδειξη τόπου καὶ χρόνου.

Ge. D. 1274.

14. Opérations géométriques pour lever le plan du mouillage de Corfou. Verguin, 1735.

— 1 φ.

Service Hydrographique : Portefeuille 91.

15. Plan de Corfou. Gravé par les héritiers de feu M. le docteur Homann, Géographe, Nuremberg, 1735.

— 1 φ. 725X750.

— 1 : 6.200 περίπου.

— Ἀκολουθεῖ : Renvoy pour les nouvelles fortifications projetées et exécutées par S. E. Mgr. le Felt. Maréchal Ct de Schulemburg. Ὁ τίτλος εἶναι κάτω καὶ ἀριστερά. Πορτραῖτο τοῦ Schulemburg, «Propugnatori Corcyrae».

Ge. DD. 2987B(6037).

16. Nova et exactissima geographica delineatio insulae Corfu. Mathieu Seutter.

Συλλογή d'Anville : 6032.

17. Carte du mouillage de Corfou. Pl. 87 d' Allezard, Nouveau recueil de principaux ports de la Méditerranée, Marseille, 1800.

Ge. FF. 2451.

18. Topographie de l'isle de Corfou et de ses appartenances, divisée en neuf cantons. Communiqué par M. Ferregaux en 181... .

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, κόκκινο καὶ μαῦρο, 410X260, ἐνωμένα.

— Χωρὶς ἐνδειχθῆ τόπου καὶ χρόνου.

— Τίτλος καὶ λεζάντα γραμμένα μὲ τὸ χέρι τοῦ J. D. Barbié du Bocage, μὲ κόκκινο.

— Ἀντίγραφο ἀπὸ ἰταλικὸ χάρτη.

Ge. DD. 5969.

19. Croquis de l'île de Corfou et des terres adjacentes pour faire connaître la différence entre les plans anciens et la véritable situation des lieux... adressé au ministère le 27 Août. (Direction des fortifications de Corfou, mois d'Août 1812, n° 5).

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, κόκκινο καὶ μαῦρο, 570X440, ἐνωμένα.

— 1 : 10.000.

Ge. DD. 5967.

20. Plan de l'isle de Corfou... communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814.

- 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, μαῦρο καὶ κόκκινο, 355X270, ἐνωμένα.
- Χωρὶς ἔνδειξη τόπου καὶ χρόνου. Πρὶν ἀπὸ τὸ 1814.
- Ἀπὸ τῆ συλλογῆ τοῦ J. D. Barbié du Bocage.

Ge. DD. 5968.

21. Vue perspective de la ville de Corfou. Hermann, 30 Mars 1817.

- 1 φ. χειρόγραφο, 320X250.
- Χωρὶς ἔνδειξη τόπου καὶ χρόνου.

Rés. Ge. D. 790.

22. La ville de Corfou réunie à la République française par le traité de paix de Campo - Formio. Hermann fecit 1818, 28 Février.

- 1 φ. χειρόγραφο, 320X270.
- Χωρὶς ἔνδειξη τόπου καὶ χρόνου.

Rés. Ge. D. 789.

23. Carte des canaux de Corfou avec les côtes adjacentes de l'Albanie. Dressée par les officiers Autrichiens, Anglais, et Napolitains sous la direction du capitaine de la Marine Anglaise W. H. Smith. Paris, Dépôt des Cartes.

- 1 φ. 435X550.
- 1 : 240.000 περίπου.

Ge. D. 14405.

24. Carta topografica dell' isola Corfu sull' originale dell' ing. P. A. Grionci disegnata da Fr. Rivelli. Parigi 1850.

D. L. 118. 1852.

25. Originalkarte der Insei Korfu auf Grund der englischen Aufnahme und nach eigenen Untersuchungen entworfen und gezeichnet von Prof. J. Partsch. 1 : 100.000. Red. von Dr B. Hasenstein aut. von C. Schmidt. Gotha, Justus Perthes, 1887.

- 1 φ. ἔγχρωμο, 500X640.

Ge. DD. 4057(88)

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ

1. Pas kaart van de Zee - Kusten van Cicilia, Calabria, Graetia en Morea, Tusschen C. Passaro, C. Lengua en I. Seigo. 30. Duytische Mylen 15 in cen Graad. L't Amsterdam by Joannes van Keulen.

— 1 φ. 585X515.

— 1 : 192000 περίπου.

— Χωρίς ένδειξη χρόνου. Γύρω στὸ 1680.

Συλλογή d'Anville : Ge. DD. 2987B (6019).

2. Iles ioniennes et côte voisine entre Apollonia et Olympia Pisa.

— 1 φ. χειρόγραφο.

— Ὑπογραφή : D'Anville, Μάιος 1749.

Ge. D. 10352.

3. Carta geografica del Levante veneto osia delle isole del mar Ionio nella Grecia.

— 1 φ. 430X330.

— Χωρίς ένδειξη τόπου και χρόνου. 18ος αιώνας.

Ge. D. 5204.

4. Carta idrographica delle sette Isole Ionie col littorale adiacente della Turchia Europea.

— 6 χειρόγραφα φύλλα σὲ διαφανές, μαῦρο και κόκκινο, 635X320, ἐνωμένα.

— Χωρίς ένδειξη τόπου. Γύρω στὰ 1812 - 1814.

Ge. DD. 5966.

Σὲ χειρόγραφο φύλλο, σχ. folio, βρίσκεται : «Etat nominatif des communes de l'île de Corfou et leur population... Communiqué par M. Carré d'Haronville en 1814».

C 19746 (19).

5. Map of the Ionian islands and Malta... by John Arrow-smith. English miles 20. London, 1844.

— 1 φ. μὲ ἔγχρωμο πλαίσιο, 510X618.

— 1 : 400.000 περίπου.

Ge. FF. 16629.

Ἄννα Ἀβραμέα